

13

เมื่อได้เป็นแม่คนที่สอง

ทัศนีย์ ตันทวีวงศ์

นักสังคมสงเคราะห์ 9 ชช โรงพยาบาลศรีธัญญา
สังคมสงเคราะห์ 2509-2512

ผู้อ่านคงจะสงสัยหรือคิดว่า เป็น “แม่” คนที่ 2 นี้หมายถึงอะไร ขอให้ลองติดตามอ่านต่อไป ย้อนหลังไปเมื่อ 26 ปีก่อน ผู้เขียนเป็นนักสังคมสงเคราะห์อยู่ที่โรงพยาบาลจิตเวชแถวจังหวัดนนทบุรี ขณะนั้นรับผิดชอบงานสังคมสงเคราะห์ที่แผนกผู้ป่วยนอก

ลักษณะงานจะเป็นงานการวินิจฉัยทางสังคมเป็นการศึกษา รวบรวมข้อมูลของผู้ใช้บริการเกี่ยวกับครอบครัว พัฒนาการ แบบแผนการดำเนินชีวิตรูปแบบการเผชิญปัญหา แรงจูงใจ ค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติ เครือข่ายทางสังคม และสิ่งแวดล้อม แล้วนำมาวิเคราะห์ ประเมินสาเหตุหรือปัจจัยที่มีผลต่อการเจ็บป่วยรวมถึงผลกระทบเพื่อประกอบการวินิจฉัยโรคของแพทย์และนักสังคมสงเคราะห์วางแผนในการบำบัดช่วยเหลือทางสังคม

งานบำบัดทางสังคมนั้น เป็นกระบวนการแก้ไขปัญหา หรือบรรเทาปัญหาทางสังคม จิตใจของผู้ใช้บริการ เพื่อให้เข้าใจตนเอง ปัญหาสาเหตุของปัญหา เกิดแรงจูงใจในการปรับตัว และการแก้ไขปัญหาสามารถดูแลตนเอง และทำหน้าที่ทางสังคมได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับปรัชญาของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ที่**ช่วยเขาเพื่อให้เขาช่วยตนเองได้** ลักษณะการทำงานสังคมสงเคราะห์วิชาชีพนั้นเน้นที่คน ครอบครัว สังคม และชุมชน เพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนาคนแบบองค์รวม มุ่งให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสังคมมีความเป็นอยู่ดีขึ้น

เช้าวันหนึ่ง ขณะและผู้เขียนปฏิบัติงานอยู่ที่แผนกผู้ป่วยนอก เจ้าหน้าที่ที่โรงพยาบาลได้นำแฟ้มเวชระเบียนมาให้พร้อมหญิงสาว สวยแต่แววตาของเธอดูหมองเศร้าและผ่านการร้องไห้มามาก (นักสังคมสงเคราะห์ต้องมีทักษะการสังเกต) ผู้เขียนมองหน้าเธอด้วยท่าทีที่เป็นมิตร อบอุ่น พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือ เพราะเราเป็นนักสังคมสงเคราะห์นั่นเอง หลังจากให้เวลาเธอชั่วคราว เรื่องราวต่างๆ ก็พรุ้งพรูออกมา ขอใช้นามสมมติเรียกเธอว่า “แดงต้อย” แทน นี่เป็นจรรยาบรรณของนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพที่จะต้องรักษาความลับของผู้ใช้บริการ

แดงต้อยมาโรงพยาบาลเพราะรู้สึกว่ายากตาย ไม่อยากมีชีวิตอยู่ และไม่ทราบว่า จะอยู่ไปทำไม พยายามจะกินยาฆ่าตัวตาย แต่ได้รับการช่วยเหลือจากญาติห่างๆ ช่วยนำส่งโรงพยาบาล ล้างท้องได้ทัน และแนะนำให้มาโรงพยาบาลนี้ เมื่อผู้เขียนให้เธอบอกเหตุผลที่ไม่อยากมีชีวิตอยู่ แดงต้อยบอกว่า เธอพบรักครั้งแรกกับผู้ชายคนหนึ่ง เมื่อ 4 เดือนก่อน ผู้ชายชวนให้เธอย้ายมาอยู่ที่กรุงเทพมหานคร เพื่อจะได้ใกล้ชิดกัน เธอยอมลาออกจากงานเดิมที่มั่นคง มาทำงานที่กรุงเทพและอยู่บ้านที่บิดาซื้อทิ้งไว้ตามลำพัง เพราะความรักที่มีต่อผู้ชายคนนั้น

แดงต้อยคาดหวังจุดหมายปลายทางของความรัก คือ การแต่งงานกับคนที่ตนเองรัก แต่หลังจากเธอใช้ชีวิตอยู่กับผู้ชายคนนั้นเพียง 10 วัน ความรักและคำหวานที่ฝ่ายชายมีต่อเธอก็กลับกลายเป็นพูดจาแบบแล้งน้ำใจ ไม่พูดถึงการแต่งงานอีกเลย ฝ่ายชายเริ่มหลบหน้า ติดต่อยากขึ้น แม้บางครั้งจะติดต่อทางโทรศัพท์ ฝ่ายชายก็ไม่ยอมรับ

แดงต้อยได้พยายามที่จะแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ ให้ดีขึ้น เมื่อมีโอกาสเข้าไปร่วมกิจกรรมกับครอบครัวของฝ่ายชาย ก็ทำตนเสมือนหนึ่งเป็นบุตรสะใภ้ ให้ความช่วยเหลือทำในสิ่งที่ทุกคนชอบโดยไม่รู้สึกเหน็ดเหนื่อย ขอเพียงแต่ให้ได้รับการยอมรับ ซึ่งวิธีการนี้เป็นวิธีการหนึ่งใน 5 วิธีที่จะบอกคนบางคนที่เรารักเขา อีก 4 วิธีการ คือ การให้สิ่งของหรือของขวัญ การใช้เวลาร่วมกันอย่างมีคุณภาพ การชื่นชม และการสัมผัสทางร่างกาย เช่น การโอบกอด

5 วิธีการนี้เป็นข้อมูลที่นักสังคมสงเคราะห์ผู้ช่วยเหลือผู้ใช้บริการที่มีปัญหาครอบครัวควรจะเรียนรู้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน และดูแลครอบครัวตนเองด้วย ไม่ใช่ครอบครัวตนเองไม่สนใจ ฉะนั้นนักสังคมสงเคราะห์ผู้ที่จะช่วยเหลือคนอื่นได้ดีควรยึดหลักตามสุภาษิตสุนทรภู่ที่ว่า “ผจญจิตตนให้ผ่อนคลาย แล้วจึงค่อยร้ายไปผจญคนทั้งปวง”

คราวนี้กลับย้อนมาดูเรื่องราวของแดงต้อยต่อไป ซึ่งดูเหมือนว่า “ความรัก” ของเธอและฝ่ายชาย จะเกิดความแตกต่างและดำเนินไปคนละทาง แดงต้อยกลับรู้สึกรัก ผูกพันและโยกโยกความแนบแน่นจากฝ่ายชายมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเธอเริ่มตั้งครรภ์ ความต้องการที่จะมีชีวิตครอบครัวที่อบอุ่น ผูกพันกันระหว่างพ่อ แม่ ลูก เป็นสิ่งที่แดงต้อยไขว่คว้าเพื่อมาเติมเต็มชีวิตของตนเองที่พ่อ แม่ แยกทางกัน

แต่เหตุการณ์กลับตรงข้าม เมื่อฝ่ายชายทราบว่า แดงต้อยตั้งครรภ์ ก็ไม่ยอมรับผิดชอบ กลับตัดความสัมพันธ์กับเธอ ทำให้แดงต้อยรู้สึกเสียใจ ผิดหวัง เป็นการสูญเสียทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เจ็บปวดเศร้า ทุกความรู้สึกประดังและถาโถมเข้ามาในชีวิต ยิ่งอยู่ตามลำพังคนเดียว ทำให้คิดว่าตนเองไม่มีคุณค่า ไม่มีอะไรเหลืออีกแล้ว จึงคิดตัดสินใจฆ่าตัวตาย โดยการรับประทานยา แต่ญาติช่วยชีวิตไว้ได้ เธอจึงได้รับการรักษาที่โรงพยาบาลจิตเวชแห่งนี้

ผู้เขียนในฐานะนักสังคมสงเคราะห์ประเมินแล้วเห็นว่า แดงต้อยมีความเสี่ยงต่อการทำร้ายตนเองซ้ำ จึงตัดสินใจ ให้หมายเลขโทรศัพท์ที่บ้านกับเธอ โดยบอกว่า เมื่อไหร่ที่เธอมีความคิดจะทำร้ายตนเอง เหวงโตดเดี่ยว ขอให้โทรศัพท์พูดคุยกับผู้เขียนก่อน แดงต้อยจะโทรศัพท์มาปรึกษาเป็นระยะๆ เพราะยังมีความคิดอยากตายเป็นครั้งคราว

ผู้เขียนได้ให้แดงต้อยใคร่ครวญถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการฆ่าตัวตาย และให้คิดถึงบิดาซึ่งยังมีชีวิตอยู่ซึ่งแดงต้อยรับรู้ได้ว่า บิดารักและห่วงใยตน ผู้เขียนกระตุ้นให้เธอเห็นในคุณค่าของตนเองที่มีความรู้ ความสามารถ ความพยายามในการแก้ไขปัญหาของตนเอง จนแดงต้อยให้สัญญาว่าจะไม่คิดฆ่าตัวตายอีกแล้ว

ผู้เขียนชื่นชมและให้กำลังใจเธอ มีอยู่ครั้งหนึ่ง แดงต้อยโทรศัพท์มาบอกว่า เธอตัดสินใจจะทำแท้ง และถามว่าผู้เขียนมีความคิดเห็นอย่างไร ถ้าโดยความรู้สึกของผู้เขียนที่เป็น “แม่” คนแล้ว จะรู้สึกว่า มันเป็นเรื่องยากในการตัดสินใจ ยิ่งคำนึงถึงหลักศาสนาด้วย ยิ่งยากใหญ่ แต่บทบาทนักสังคมสงเคราะห์เพียงรับฟังปัญหา และให้แดงต้อยได้พูดระบายความรู้สึกคับข้องใจ พิจารณาถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการทำแท้ง ทั้งทางบวกและทางลบ สิ่งใดมีน้ำหนักมากกว่ากัน

นักสังคมสงเคราะห์ต้องตระหนักว่า การตัดสินใจจะเลือกทางไหน เป็นสิทธิของผู้ใช้บริการ ถ้าจำเป็นต้องเสนอทางเลือกควรเสนอ 3 ทางเลือก ให้ผู้ใช้บริการตัดสินใจด้วยตนเอง สัปดาห์ต่อมา แดงต้อยโทรศัพท์มาหาผู้เขียนอีก บอกว่า “เธอทำแท้ง” มาแล้ว เพราะการตั้งครรภ์นอกสมรสจะมีผลต่อการดำเนินชีวิตต่อไปของเธอ นั่นคือ ทางเลือกของแดงต้อย

หลังจากนั้นแดงต้อยเริ่มดูแลตนเอง หางานใหม่ทำ พยายามไม่ปล่อยให้เกิดเหตุการณ์ที่ผ่านมามีผลกระทบต่ออารมณ์และความรู้สึกของตนเอง จนไม่มีความคิดที่จะฆ่าตัวตายอีก และแล้ววันที่ 12 สิงหาคม ในปีนั้น ผู้เขียนได้รับโทรศัพท์จากแดงต้อยอีกครั้ง น้ำเสียงที่ทักทายดูแจ่มใสและบอกว่า ขณะนี้รู้สึกยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้น เหตุการณ์ที่ผ่านมาเป็นประสบการณ์ในชีวิตที่เป็นบทเรียน ให้เรียนรู้ที่จะ “รัก” คนอื่น และ “ตนเอง” ชีวิตมีความสุขขึ้น และที่โทรศัพท์มาในวันนี้ก็เพื่อจะขออนุญาตเรียกผู้เขียนว่า แม่ เพราะเป็นเสมือนหนึ่งผู้ให้กำเนิดชีวิตใหม่แก่เธอ คุณแม่คะ หนูขอบคุณมากคะ นั่นคือ รางวัลในการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ